

กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี*

Management Process of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means

¹สุทธิธรรม รัตนแสนยานุภาพ และ อุดลย์ ชันทอง

¹Suttitham Rattanasanyanuphap and Adul Khanthong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: suttitham_r@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นของกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี 2) บูรณาการกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี 3) นำเสนอกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม จำนวน 17 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสันติวิธี จำนวน 8 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศาลอาญาพระโขนง เป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 379 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. 2562 มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เป็นคดีจังหวัดและคดีแขวง ตั้งอยู่ แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อช่วงต้นปี 2563 ทำให้ต้องเลื่อนการพิจารณาคดีออกไปหลายครั้ง ส่งผลให้มีคดีค้างพิจารณาในศาลอาญาพระโขนงเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานศาลยุติธรรม 2) การบูรณาการหลักธรรมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงที่เหมาะสมได้แก่ หลักอหิสา 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และหลักภาวนา 4 ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา 3) กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี ด้วยการพัฒนาสมรรถภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง ประกอบด้วย ก) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก ด้วยการนำหลักอหิสา 4 และหลักภาวนา 4 สร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือ คลายทุกข์ให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง ร่วมกับการพัฒนาสมรรถภาพทางทักษะ ความรู้ แรงจูงใจ ด้วยการจัดโครงการด้านต่างๆ โดยสอดแทรกหลักธรรมที่เสริมสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงาน ข) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี ได้แก่ ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง ระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย ระบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญา และระบบการพิจารณาคดีนอกเวลาทำการ ซึ่งทำให้การบริหารจัดการคดีมีประสิทธิภาพ ค) สร้างความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา เมื่อผู้ปฏิบัติงานมีความพอใจ ร่วมแรงร่วมใจในการให้

*Received September 5, 2023; Revised April 17, 2024; Accepted April 20, 2024

คำแนะนำให้ความรู้แก่คู่ความในการพิจารณาพิพากษาคดี การให้ความช่วยเหลือคู่ความด้านธุรการศาล ทำให้ประชาชนที่มาใช้บริการที่ศาลได้รับการอำนวยความสะดวกในทุกด้าน ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในศาลอาญาพระโขนงและสำนักงานศาลยุติธรรม

คำสำคัญ: กระบวนการ; ศาลอาญา; ความยุติธรรม; พุทธสันติวิธี

Abstract

This research, the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means, is developed in the form of Research and Development (R & D), and has three objectives as follows: 1. To study contexts, problems, causes, and needs of the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means; 2. To integrate the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means; 3. To demonstrate the Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means.

The results of this research indicate as follows: 1. Phra Khanong Criminal Court It is a court of first instance in Bangkok. Located at 379 Sanphawut Road, Bangna Tai Subdistrict, Bangna District, Bangkok Established in accordance with the Establishment Act. Establishment of the Taling Chan Civil Court Phra Khanong Civil Court Minburi Civil Court Taling Chan Criminal Court Phra Khanong Criminal Court and the Minburi Criminal Court 2019 has the authority to consider criminal cases that are provincial and subdistrict cases, located in Bangna Subdistrict, Bangna District, Bangkok. Due to the Coronavirus (COVID-19) pandemic in 2019, court hearings in the Phra Khanong Criminal Court have been adjourned for several times, resulting in the number of pending cases exceeded the limit set by the Office of the Judiciary Secretary. 2. Phra Khanong Criminal Court shall be administered by Buddhist Peaceful Means. This aims to allow judicial officers in the Phra Khanong Criminal Court and mediators of the Phra Khanong Criminal Court work with satisfaction, diligence, perseverance, and not being discouraged by difficulties. They shall apply their knowledge and ability to perform their duties and to solve problems in order to ensure justice for the people, according to the policy assigned by the President of the Supreme Court, the Office of the Judiciary and the Chief Judge of the Phra Khanong Criminal Court. 3. The Management Process of Phra Khanong Criminal Court in The Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means involves judicial officers and mediators of the Phra Khanong Criminal Court by means as follows: A. **To create positive thinking:** judicial officers of the Phra Khanong Criminal Court shall apply the Rddhippada; Four Foundations for accomplishment; 4 Bhavana Principles, integrated with PDCA Cycle, in order to increase their moral to assist people who have cases in Phra Khanong Criminal Court, for example, practicing dhamma and mind developing program, capacity-building for judicial officers and mediators of the Phrakanong Criminal Court. B. **To administer justice;** for

example, (1) continuous hearings, (2) protection of rights and liberties of injured persons, accused and defendants, (3) conciliation and mediation in criminal cases, and (4) out of office hours hearing sessions. These programs render case administration more efficient; and C. **To build trust and faith** in the Court of Judiciary and the Phra Khanong Criminal Court. Judicial officers of the Phra Khanong Criminal Court, being satisfied with working conditions, shall assist willingly and collectively people who comes to the Phra Khanong Criminal Court for help. In return, these people will feel satisfied in managing their cases, as well as receiving justice from the Phra Khanong Criminal Court. This will eventually result in people love and have faith in the Court of Judiciary and the Phra Khanong Criminal Court.

Keywords: Process; Criminal Court; Justice; Buddhist Peace Means

บทนำ

ในปีพุทธศักราช 2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ราชการศาลยุติธรรมได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมแก่กาลสมัย และก้าวหน้ายิ่งขึ้น ในเบื้องต้นได้มีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแยกการศาลทางตุลาการออกเป็นสัดส่วนจากการบริหาร ได้ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2477 ปรับปรุงศาลตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2451 และประกาศจัดระเบียบราชการกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2455 โดยแบ่งศาลออกเป็น 3 ชั้น คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา (ศาลสูงสุด) มีอธิบดีศาลฎีการับผิดชอบในงานของศาลฎีกา และต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2482 ได้มีพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พุทธศักราช 2482 เปลี่ยนชื่ออธิบดีศาลฎีกา เป็น ประธานศาลฎีกา ตำแหน่งอธิบดีศาลฎีกาหรือตำแหน่งประธานศาลฎีกานี้ ไม่ใช่เป็นตำแหน่งแต่หัวหน้าส่วนราชการในศาลฎีกาเท่านั้น ยังเป็นประธานในราชการฝ่ายตุลาการและเป็นอิสระจากเสนาบดีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีอำนาจวางระเบียบราชการฝ่ายตุลาการของศาลทั้งหลาย เพื่อให้กิจการของศาลดำเนินไปโดยเรียบร้อยและเป็นระเบียบเดียวกัน ภายใต้เงื่อนไขตามที่กฎหมายบัญญัติและมีเสียงอันสำคัญในการแต่งตั้งโยกย้ายและเลื่อนตำแหน่งผู้พิพากษาทั้งกระทรวงด้วย พระบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัดนวิศิษฎ์ ได้ทรงเรียกตำแหน่งนี้ว่า "ประมุขตุลาการ" ในสมัยที่เจ้าพระยามหิธรเป็นอธิบดีศาลฎีกานั้น หนังสือพิมพ์บางกอกใหม่ ซึ่งเป็นหนังสือพิมพ์ของชาวอังกฤษ เรียกตำแหน่งนี้ว่า "Lord Chief Justice" ซึ่งแปลว่า ประมุขตุลาการ

นับจากอดีตถือได้ว่า ประธานศาลฎีกา มีบทบาทอย่างสำคัญต่ออำนาจตุลาการของประเทศ เนื่องจากประธานศาลฎีกามีฐานะเป็นประมุขของฝ่ายตุลาการที่มีหน้าที่ในการคานและดุลกับอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ และนับจากวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ.2543 เป็นต้นมา บทบาทของประธานศาลฎีกามีความโดดเด่นและชัดเจนยิ่งขึ้น จากการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 275 ได้บัญญัติให้ศาลยุติธรรมมีหน่วยธุรการที่เป็นอิสระ บทบาทเบื้องต้นของประธานศาลฎีกาที่ชัดเจน ได้แก่ การรักษาตามพระราชบัญญัติสำคัญรวม 3 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 พระราชบัญญัติให้ใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543 (Office of the President of the Supreme Court, 2022)

สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานบริหารราชการศาลในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมทั่วประเทศ โดยมีแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2565–2568 วิสัยทัศน์ “ศาลยุติธรรมยึดมั่นหลักนิติธรรมด้วย

ความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน” พันธกิจ 1. อำนวยความยุติธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ในความบริสุทธิ์ ยุติธรรม 2. ค้ำครองสิทธิเสรีภาพและลดความเหลื่อมล้ำของประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมอย่างทั่วถึงและเสมอภาค 3. พัฒนาระบบการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดสังคมสันติสุข และการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน 4. เสริมสร้างความเข้มแข็งความเชื่อมั่นศรัทธา และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบงานศาลยุติธรรมให้เป็นที่ประจักษ์ในนานาอารยประเทศ ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมเพื่อให้ศาลยุติธรรมบรรลุตามวิสัยทัศน์ “ศาลยุติธรรมยึดมั่นหลักนิติธรรมด้วยความเชื่อมั่นและศรัทธาจากประชาชน” จึงจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศาลยุติธรรมระยะ 4 ปี ที่จะทำให้ศาลยุติธรรมสามารถอำนวยความยุติธรรมและปฏิบัติการกิจการตามที่กฎหมายกำหนดให้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์กรในทุกรูปแบบ โดยประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ (TRUST) ได้แก่ 1. ยุทธศาสตร์ T เชื้อมั่นศรัทธาการอำนวยความยุติธรรม (Trusted Justice) 2. ยุทธศาสตร์ R เชื่อถือในระดับสากล (Reliability) 3. ยุทธศาสตร์ U การดำเนินงานอันเป็นมาตรฐานไปในทิศทางเดียวกัน (Uniformity) 4. ยุทธศาสตร์ S พัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainability) 5. ยุทธศาสตร์ T เปลี่ยนผ่านสู่อนาคต (Transformation) (The Court of Appeal, 2022) และได้กำหนดนโยบายในการปฏิบัติงานไว้ ดังนี้ 1. รักศาล เสริมสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรในองค์กรศาลยุติธรรม ทั้งข้าราชการตุลาการ ข้าราชการศาลยุติธรรม พนักงานราชการ เจ้าหน้าที่ ผู้พิพากษาสมทบ ผู้ประนีประนอม ตลอดจนบุคคลภายนอกที่เข้าร่วมงานกับศาลยุติธรรม มีความรักความผูกพันในองค์กร โดยมุ่งเน้นการสร้างสามัคคี การทำงานเป็นทีม การสร้างทัศนคติและสภาวะแวดล้อมที่ดีในการทำงาน รวมทั้งมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของศาลยุติธรรมในการให้บริการประชาชน 2. ร่วมใจ มุ่งเน้นให้บุคลากรในองค์กรศาลยุติธรรมร่วมมือร่วมใจปฏิบัติหน้าที่อย่างมุ่งมั่น ตั้งใจ โปร่งใส มีความรับผิดชอบ มีจิตบริการ พร้อมอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว เป็นธรรม อย่างทั่วถึงและมีมาตรฐานเดียวกัน บนระบบการทำงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์และประโยชน์ส่วนรวม 3. รับใช้ประชาชน ยกระดับการอำนวยความยุติธรรมและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน มุ่งให้บุคลากรมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่ ร่วมกันให้บริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเต็มกำลังความสามารถ โดยถือความต้องการของประชาชน ผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง เน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมใหม่มาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการของศาลยุติธรรมโดยง่าย สะดวก ประหยัด รวดเร็ว เสมอภาคและเท่าเทียม เพื่อธำรงความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนต่อองค์กรศาลยุติธรรม (Court of Justice, 2022)

ศาลอาญาพระโขนง เป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 379 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลแพ่งตลิ่งชัน ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาตลิ่งชัน ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. 2562 มีอำนาจพิจารณาคดีอาญาที่เป็นคดีจังหวัดและคดีแขวง ตั้งอยู่แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างการบริหารงาน ประกอบด้วย อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระโขนง รองอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระโขนง เลขาธิการศาลอาญาพระโขนง ข้าราชการตุลาการศาลอาญาพระโขนงประกอบด้วย ผู้พิพากษาอาวุโส จำนวน 2 คน ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลอาญาพระโขนงจำนวน 7 คน และผู้พิพากษาหัวหน้าคณะชั้นต้นในศาลอาญาพระโขนงจำนวน 7 คน ข้าราชการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักอำนวยการประจำศาลอาญาพระโขนง หัวหน้าส่วน หัวหน้างาน ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างจำนวน 60 คน และผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงจำนวน 73 คน (Phrakhanong Criminal Court, 2022)

การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สร้างผลกระทบต่อทุกประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สังคม ก่อให้เกิดการดำรงชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) การติดต่อปฏิสัมพันธ์ที่ต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อการป้องกันการแพร่ระบาดของเชื้อโรค ทำให้การทำงานของภาครัฐและเอกชนตลอดจนการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชนต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้ประเทศและองค์กร รวมทั้งประชาชนสามารถผ่านพ้นวิกฤติการณ์นี้ไปได้ ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สร้างปัญหาแก่เศรษฐกิจ สังคม ทำให้การเดินทางระหว่างประเทศถูกจำกัด การค้าการลงทุนหยุดชะงัก ภาครัฐและเอกชนต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้น โรงงาน บริษัท ร้านค้า ลดปริมาณการผลิตเนื่องจากความต้องการในการใช้สินค้าและบริการลดลง นำไปสู่การปรับลดคนงาน พักงาน เลิกจ้าง จนกระทั่งต้องปิดกิจการ ก่อให้เกิดการว่างงาน ประชาชนขาดรายได้ ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม เนื่องจากเกิดข้อพิพาททั้งทางแพ่งและอาญา มีการผิดนัดชำระหนี้ ผิดสัญญา ละเมิดสิทธิเสรีภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ อันส่งผลให้มีคดีความเข้าสู่การพิจารณาของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ รวมทั้งศาลอาญาพระโขนงเป็นจำนวนมาก

คณะรัฐมนตรี ในคราวการประชุมเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563 มีมติมอบหมายให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจัดตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ขึ้น เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรการเร่งด่วนในการบริหารสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น โดยให้คณะกรรมการอำนวยการเตรียมความพร้อม ป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่ออุบัติใหม่แห่งชาติ และศูนย์ข้อมูลมาตรการแก้ไขปัญหาจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Drug and Medical Supply Information Center, Ministry of Public Health, 2022) ซึ่งได้ออกคำสั่งเรื่อง พื้นที่สถานการณ์ที่กำหนดเป็นพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวด พื้นที่ควบคุมสูงสุด และพื้นที่ควบคุม ตามข้อกำหนดออกตามความในมาตรา 9 แห่งพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 ประกาศให้กรุงเทพมหานครเป็นเขตพื้นที่ควบคุมสูงสุดและเข้มงวดโดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้ออกแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารจัดการคดีในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Coronavirus Disease : COVID-19) อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพระโขนงได้ออกคำสั่งบริหารจัดการคดีในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว โดยเลื่อนคดีออกไปตั้งแต่ช่วงต้นเดือนมกราคม 2563 จนกระทั่งถึงเดือนตุลาคม 2564 ทำให้มีคดีค้างพิจารณาพิพากษาในศาลเป็นจำนวนมากอันก่อให้เกิดความทุกข์ของผู้มีกรณีคดีในศาลที่ต้องการให้คดีได้รับการพิจารณาพิพากษด้วยความสะดวกรวดเร็ว และเป็นธรรม

ผู้วิจัยได้จำแนกสภาพปัญหา และความจำเป็นหลักๆ ได้ดังนี้

1. มีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลอาญาพระโขนงมากขึ้น และคดีค้างพิจารณาเพิ่มขึ้น
2. การนำระบบคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ การไกล่เกลี่ย ยังไม่ครอบคลุมคดีทุกประเภท
3. คู่ความ (ทั้งฝ่ายจำเลยและฝ่ายผู้เสียหาย) ยังไม่เข้าใจ ในกระบวนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา รวมทั้งการไกล่เกลี่ยคดีอาญา
4. วิธีการและแนวทางปฏิบัติ ในกระบวนการบริหารจัดการคดีที่มีความซับซ้อนหรือมีการเลื่อนคดีหลายนัดและเป็นระยะเวลานาน ทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า
5. ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยมีการเลื่อนคดีหลายครั้งทำให้การพิจารณาคดีล่าช้า

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นส่งผลกระทบดังนี้

1. การพิจารณาคดีนับแต่วันฟ้องจนกระทั่งทำคำพิพากษา ทำสัญญาประนีประนอมยอมความหรือถอนฟ้องใช้ระยะเวลานานเกินควร
2. คู่ความทั้งสองฝ่ายเกิดความเครียดความทุกข์เนื่องจากต้องรอการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จ
3. จำนวนคดีที่เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยมีปริมาณน้อย ทำให้ผลสำเร็จในการไกล่เกลี่ยน้อยลงตามไปด้วย
4. ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาผลร้ายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของจำเลย
5. จำเลยไม่ได้รับโอกาสในการแก้ไขเยียวยาให้แก่ผู้เสียหาย ทำให้ไม่ได้รับการบรรเทาโทษ
6. สังคมเกิดความขัดแย้ง เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในบ้านเมือง

เพื่อที่จะขจัดและบรรเทาปัญหาเหล่านั้น การประยุกต์หลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการนำมาเป็นแนวทางในการบริหารจัดการคดีในสถานการณ์วิกฤติ เนื่องจากในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความกลัวที่จะติดเชื้อโรคดังกล่าวซึ่งอาจทำให้เจ็บป่วยจนกระทั่งถึงแก่ความตายอันส่งผลกระทบต่อด้านจิตใจของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร การนำหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาเพื่อหากระบวนการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และสร้างขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมในศาลอาญาพระโขนงซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดี ตลอดจนประชาชนผู้มาติดต่อราชการศาลอาญาพระโขนง ให้ได้รับการอำนวยความยุติธรรมโดย “สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรม” เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม อันจะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ประชาชนเคารพในสิทธิ ทรัพย์สิน ชีวิต ร่างกาย อนามัย และเสรีภาพของบุคคลอื่น ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ กฎหมาย สร้างความมั่นใจในการใช้ชีวิต ในการประกอบสัมมาอาชีพ การค้าขายและการลงทุน นำมาซึ่งความผาสุกของประชาชนและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ของกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนง เพื่ออำนวยความยุติธรรม โดยพุทธสันติวิธี
2. เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี
3. เพื่อนำเสนอกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม โดยพุทธสันติวิธี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจึงได้เดินตามแนวทางของบันได 9 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ บริบท สภาพปัญหา และความต้องการจำเป็นของบุคคล ชุมชน องค์กร และสังคมก่อนดำเนินการ ผู้วิจัยเริ่มจากการศึกษาหาข้อมูลทั้งจากหนังสือ ตำรา เอกสาร หรือเว็บไซต์ต่างๆ ที่ให้ข้อมูลของพื้นที่หรือกลุ่มคนที่สนใจศึกษาให้ได้มากที่สุด จากนั้นก็เป็นการลงไปเก็บข้อมูลกับคนในพื้นที่ เพื่อทำการหาข้อมูลเชิงลึกไม่ว่าจะเป็นการลงพื้นที่จริงๆ และหรือด้วยระบบออนไลน์ เพื่อให้ได้ทราบสภาพปัญหาและความต้องการที่แท้จริง ได้รู้จักความเป็นอยู่ และได้รู้จักบริบทของพื้นที่และผู้คน ชุมชน องค์กร หรือชุมชนนั้นๆ อย่างลึกซึ้ง

ขั้นที่ 2 ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และถอดแบบอย่างของความสำเร็จที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัยทำการศึกษาหาข้อมูลในเรื่องของแนวคิด ทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะทำการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้ได้ความรู้ที่สดใหม่และร่วมสมัยทันต่อเหตุการณ์

ในปัจจุบัน ต่อด้วยการศึกษาถอดแบบของความสำเร็จเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะวิจัยและพัฒนา เพื่อที่จะได้เรียนรู้ว่าความสำเร็จที่เกิดขึ้นแล้วนั้น ใครเคยทำไว้อย่างไรบ้าง มีขั้นตอน และความน่าสนใจใฝ่ศึกษาอยู่ตรงไหน มีอุปสรรคอะไรตรงไหนบ้าง เพื่อให้งานวิจัยดำเนินไปตามทางที่ถูกต้อง โดยศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ ปฏิบัติการ จาก ข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 พระไตรปิฎกฉบับสากล พ.ศ. 2561 และศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ ข้อมูลเอกสารทางวิชาทฤษฎี หนังสือ ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดจากสถาบันการศึกษาจากอินเทอร์เน็ต และจากนิตยสาร รวมถึงศึกษาทฤษฎีด้านการสื่อสาร ด้านสิทธิมนุษยชน ด้านความขัดแย้ง ด้านความรุนแรง และด้านพุทธสันติวิธี เพื่อเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ขั้นที่ 3 ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อพื้นที่ที่จะวิจัยและพัฒนา นอกจากศาสตร์สมัยใหม่ หรือวิทยาการของโลกตะวันตกแล้ว เพื่อดูว่าหลักธรรมหมวดใด หรือข้อธรรมใดที่เหมาะสมต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่เพื่ออำนวยความสะดวกดีธรรมแก่ประชาชนผู้มีอรรถคติในศาลอาญาพระโขนง สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์ใช้ธรรมบทใดในการเผยแผ่พุทธศาสนาจนประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 4 บูรณาการพุทธสันติวิธีกับศาสตร์สมัยใหม่ให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาทั้งศาสตร์สมัยใหม่และได้ความรู้อันทรงคุณค่าทางพระพุทธศาสนาแล้วก็ทำการบูรณาการความรู้จากทั้งสองสายเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้ได้รูปแบบ กระบวนการ หรือหลักสูตรที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติหน้าที่

ขั้นที่ 5 สร้างรูปแบบ กระบวนการ หรือหลักสูตร ผู้วิจัยนำความรู้ที่ได้จากการบูรณาการ มาออกแบบสร้างเป็นกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกดีธรรมโดยพุทธสันติวิธี เพื่อนำไปใช้กับข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง ผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยเป็นเครื่องมือที่ผ่านการทำโฟกัสกรุป (Focus Group - วิพากษ์กระบวนการ) จากผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจากสำนักงานศาลยุติธรรม และนักสันติวิธี นักวิชาการ ทั้งหมด 8 ท่าน เพื่อการรับรองกระบวนการที่จะนำไปใช้ในการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกดีธรรมให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคติในศาลอาญาพระโขนง

ขั้นที่ 6 พัฒนาบุคคล กลุ่มบุคคล หรือพื้นที่เป้าหมาย นำเครื่องมือที่ได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ และได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 8 ท่าน ไปลงพื้นที่พัฒนาโดยเสนอผู้บริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่อขอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการ

ขั้นที่ 7 ประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาบุคคลหรือพื้นที่เป้าหมาย นำข้อมูลที่เก็บได้จากช่วงของการพัฒนามาทำการประเมินผล และวิเคราะห์ข้อมูลว่าเป็นอย่างไร ได้ผลดี หรือมีข้อต้องปรับปรุง หรือแก้ไขตรงจุดใดบ้าง

ขั้นที่ 8 นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ (Body of Knowledge) นำองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยมา นำเสนอให้กรรมการและผู้เกี่ยวข้องได้ทราบและรับรู้ เพื่อเป็นความรู้ใหม่ที่จะสามารถนำไปพัฒนาบุคคล หรือองค์กรให้มีคุณภาพดี ลดความขัดแย้ง และช่วยป้องกันการเกิดความขัดแย้งและข้อพิพาทต่างๆได้ในสังคม

ขั้นที่ 9 กระบวนการติดตาม รักษา และพัฒนาต่อยอด ให้การพัฒนาในพื้นที่เป้าหมายมีความมั่นคง และยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยยังทำการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษา และพัฒนาให้บุคคล หรือองค์กรยังอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข เพื่อให้สิ่งที่พัฒนาไปแล้วนี้สามารถเติบโตอย่างมั่นคง และดำรงต่อไปได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่อง “กระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี” เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาบริบท สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็น ของกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม โดยพุทธสันติวิธี จากการศึกษาพบว่า ศาลอาญาพระโขนงเป็นศาลชั้นต้นในกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่เลขที่ 379 ถนนสรรพาวุธ แขวงบางนาใต้ เขตบางนา กรุงเทพมหานคร จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติจัดตั้งพระราชบัญญัติ จัดตั้งศาลแพ่งต่งชั้น ศาลแพ่งพระโขนง ศาลแพ่งมีนบุรี ศาลอาญาต่งชั้น ศาลอาญาพระโขนง และศาลอาญามีนบุรี พ.ศ. 2562 มีอำนาจพิจารณา คดีอาญาที่เป็นคดีจังหวัดและคดีแขวง ตั้งอยู่ แขวงบางนา เขตบางนา กรุงเทพมหานคร สภาพปัญหา การบริหารศาลอาญาพระโขนงเกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เมื่อประมาณปี 2563 ส่งผลให้มีการเลื่อนการพิจารณาคดีของศาลในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมทั่วประเทศรวมทั้งศาลอาญาพระโขนง เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคและเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง ตลอดจนข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง เมื่อการแพร่ระบาดลดลงพบว่ามีคดี ค้างพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ตามกรอบระยะเวลาที่สำนักงานศาล ยุติธรรมกำหนด ก่อให้เกิดความทุกข์ของคู่ความที่ไม่ทราบผลของการพิจารณาคดี

แนวทางการบริหารจัดการคดีของสำนักงานศาลยุติธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้การพิจารณาคดี เป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย โดยการใช้เทคโนโลยีกับกระบวนการยื่นคำร้องคำร้องในระบบ การรับคำคู่ความทางอิเล็กทรอนิกส์ (CIOS) การยื่นขอหมายจับทางอิเล็กทรอนิกส์ (AWIS) การไต่สวนคำร้อง ขอคัดฟ้องฝากขังทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ การพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีที่มีความจำเป็นไม่สามารถ นำคู่ความมาพิจารณาในศาลอาญาพระโขนงได้ การไกล่เกลี่ยออนไลน์ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง การไกล่เกลี่ย คดีอาญา การพิจารณาคดีโดยครอบครัวและต่อเนื่อง และการเปิดศาลนอกเวลาราชการ เป็นเครื่องมือ ที่ศาลอาญาพระโขนงนำมาใช้ในการเร่งรัดการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จตามกรอบนโยบายของสำนักงาน ศาลยุติธรรม อันเป็นไปตามนโยบายของประธานศาลฎีกา

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญา พระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า หลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาล อาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรม หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ (1) ฉันทะ ความพอใจการปฏิบัติงาน (2) วิริยะ ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน (3) จิตตะ ความตั้งใจฝักใฝ่ ในการปฏิบัติงาน (4) วิมังสา ความใคร่ครวญในการปฏิบัติงาน และหลักภาวนา 4 หลักธรรมเพื่อการพัฒนา 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) สิลภาวนา พัฒนาความประพฤติ 3) จิตภาวนา พัฒนาจิต 4) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความยุติธรรมโดย พุทธสันติวิธี ซึ่งสามารถนำเสนอได้ดังนี้

Figure 1: Model of Phra Khanong Criminal Court in the Administration of Justice by Buddhist Peaceful Means

ก) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก โดยนำหลักพุทธสันติวิธี หลักอหิเมศ 4 ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา และหลักภavana 4 กายภavana ศีลภavana จิตภavana ปัญญาภavana เป็นธรรมที่ช่วยเพิ่มกำลังใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลอาญาพระโขนงให้สามารถเพื่อช่วยเหลือ คลายทุกข์ ให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง การนำหลักธรรมมาใช้ ในการดำเนินกระบวนการพิจารณา พิพากษาคดี การช่วยเหลือประชาชนที่มาติดต่อราชการ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ก่อให้เกิดความรัก สามัคคีในองค์กร โดยการจัดโครงการเพื่อพัฒนาสมรรถภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงในด้านความรู้ความเข้าใจ โดยใช้หลักอหิเมศ 4 และหลักภavana 4 สอดแทรกในการทำโครงการต่างๆ ซึ่งสามารถสอดแทรกหลักธรรม ในการเจริญสติ สมาธิ ภavanaในการจัดอบรมได้

ข) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี

- ระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง
- ระบบการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา
- ระบบการไกล่เกลี่ยคดีอาญา
- ระบบการพิจารณาคดีนอกเวลาทำการ

ระบบทั้งสี่เป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การบริหารจัดการคดีมีประสิทธิภาพเนื่องจากการไกล่เกลี่ยคดีอาญา ทั้งก่อนฟ้องและหลังฟ้องคดีแล้วเมื่อประสบความสำเร็จจะได้รับความพึงพอใจ คดีก็จะไม่เข้าสู่ การพิจารณาต่อเนื่อง ประกอบกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย จำเลยหรือผู้ต้องหา จะช่วยให้คู่ความ ทุกฝ่ายได้ทราบสิทธิของตนเอง จำเลยได้รับความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลและได้รับ โอกาสให้ตัดสินใจว่าการกระทำของตนเป็นความผิดหรือไม่ และหากสำนึกในการกระทำความ เยียวยาผลร้าย

ที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนแก่ผู้เสียหาย ก็จะได้รับโอกาสในการลดโทษ รอกการลงโทษ รอกการกำหนดโทษ ตามแต่พฤติการณ์แห่งคดี จะช่วยลดปริมาณคดีที่เข้าสู่การพิจารณาคดีต่อเนื่องด้วยเช่นกัน ระบบการพิจารณาคดีนอกเวลา เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การพิจารณาคดีแล้วเสร็จเพิ่มขึ้นเนื่องจากการเพิ่มระยะเวลาการทำงานของศาลเพื่อลดปริมาณคดีที่ค้างค้ำตามนโยบายของสำนักงานศาลยุติธรรม และระบบการพิจารณาคดีต่อเนื่อง เมื่อข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงมีความรู้ความเข้าใจ มีจิตใจพร้อมที่จะพิจารณาคดีด้วยความพอใจในการช่วยคลายทุกข์ให้แก่คู่ความ ด้วยเมตตาธรรม การพิจารณาคดีจะเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งของคู่ความเพิ่มขึ้น ทั้งอาจสร้างความปรองดองให้แก่คู่ความหากสามารถตกลงกันได้ระหว่างพิจารณาคดี

ค) การสร้างความไว้วางใจ เชื้อมั่น ศรัทธา ในองค์กรสำนักงานศาลยุติธรรมและศาลอาญาพระโขนง เมื่อข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงมีความพอใจ ร่วมแรงร่วมใจในการให้คำแนะนำคู่ความ พิจารณาพิพากษาคดี การช่วยเหลือคู่ความด้านธุรการศาล เมื่อประชาชนที่มาศาลได้รับการอำนวยความสะดวกในทุกระดับ ทั้งด้านการพิจารณาคดีที่ไม่ล่าช้า การให้ความรู้แก่คู่ความเพื่อให้ได้รับโอกาสในการตัดสินใจอนาคตของตนเองได้ การได้รับการอำนวยความสะดวกในการติดต่อราชการศาล แก่ไขข้อขัดข้องต่างๆ ได้รับการอำนวยความสะดวกโดยสะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม ประชาชนก็จะรักและเคารพสถาบันศาลยุติธรรม โดยสามารถจัดโครงการที่มีส่วนสนับสนุนให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบถึงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลผ่านทางการจัดโครงการให้หน่วยงานหรือผู้ที่สนใจเข้าเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน การพิจารณาคดี การไกล่เกลี่ยคดีอาญา การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้เสียหาย ผู้ต้องหาหรือจำเลย การรับนักศึกษาเข้าฝึกงาน และอบรมให้ความรู้ในการพิจารณาคดีและการปฏิบัติงานด้านธุรการศาล เป็นการประชาสัมพันธ์สร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในองค์กรศาลยุติธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา ทำให้พบว่า การบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี โดยการพัฒนากระบวนการจากอริยสัจจโมเดล ซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของพระพุทธเจ้า และบูรณาการการนำองค์ความรู้ตามหลักการศาสตร์สมัยใหม่เข้าสู่การพัฒนากระบวนการบริหารจัดการคดีของศาลอาญาพระโขนงเพื่อให้เอื้อต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี เมื่อนำหลักอริยบท 4 หลักภavana 4 มาบูรณาการกับทฤษฎีวงจรคุณภาพ (PDCA) จะเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องกันและสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดโครงการพัฒนาสมรรถภาพข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงได้อย่างดียิ่ง จากผลการวิจัยสามารถสร้างกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงโดยวางรูปแบบ กระบวนการบริหารจัดการคดี กระบวนการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรโดยพุทธสันติวิธี และรูปแบบการวิเคราะห์ข้อมูลผลสำเร็จทั้งด้านการบริหารจัดการคดีและกำลังใจหรือพลังจิตในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลลัพธ์คือประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกโดยสะดวก รวดเร็ว ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาญาพระโขนง และกระบวนการยุติธรรม สร้างความสงบสุขร่มเย็นให้แก่สังคมและประเทศชาติ ดังปรากฏตามแผนภาพต่อไปนี้

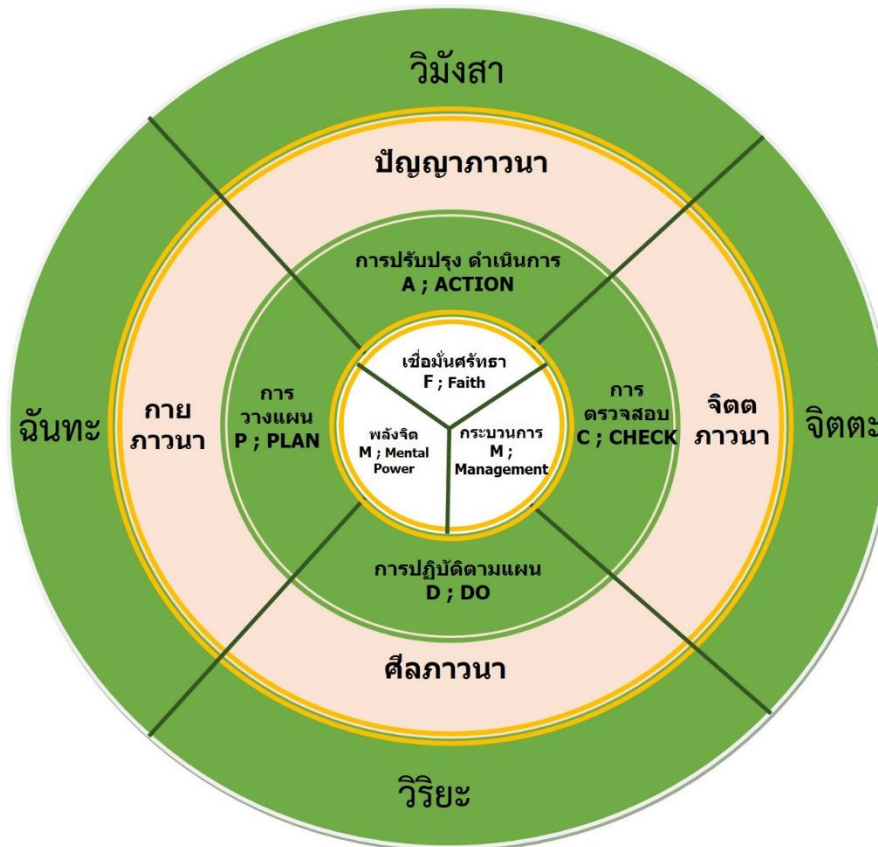

Figure 2: The New Body of Knowledge

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้มีการเลื่อนคดีไปเป็นจำนวนมาก แม้จะมีระบบการพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ ก็ทำได้ในบางคดีเท่านั้น คู่ความมีความเครียดจากปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ความทุกข์จากการไม่ทราบผลคดี อันอาจนำไปสู่การใช้อารมณ์ในระหว่างมาติดต่อราชการศาลและระหว่างพิจารณาคดี ทั้งนี้เพราะสถานการณ์ที่ได้รับความกดดันที่ไม่สามารถกระทำการต่างๆ ได้อย่างปกติ จึงส่งผลให้เกิดผลกระทบต่อสภาพจิตใจ ซึ่งจำเป็นต้องมีแผนงานหรือแนวทางปฏิบัติที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์นี้อย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถดำเนินงานต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานศาลยุติธรรมที่ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการสืบพยานประกอบคำรับสารภาพของจำเลยในลักษณะการประชุมทางจอภาพ โดยได้จัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศโดยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อยกระดับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาและจำเลย การบริหารโทษของผู้ต้องขัง และการรักษาความปลอดภัยในเรือนจำ ระหว่างสำนักงานศาลยุติธรรมกับกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามกระบวนการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Office of Judicial and Legal Affairs, 2020)

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนง เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ และหลักภาวนา 4 หลักธรรมเพื่อการพัฒนา ดังได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทั้งนี้เพราะหลักธรรมทั้งสองนั้น เป็นหลักธรรมที่เกื้อหนุนกันและยังช่วยในการพัฒนาคนจากภายในจิตใจสู่การภายนอกคือการแสดงออก มีความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นจริง รักในสิ่งที่ทำ ปฏิบัติงานด้วยความสุขใจ ก็ย่อมนำไปสู่การบริหารงานที่สำเร็จลุล่วงได้ ซึ่งสอดคล้องกับ

งานวิจัยของ พระสมุห์พงษ์ธร ปภังกร (ทุมชะ) (Phrasamuh Pongsathon Papangaro (Tumcha), 2021) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 การบริหารงานของเทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า เทศบาลกุดจับ อำเภอกุดจับ จังหวัด อุดรธานี ได้นำหลักอิทธิบาท 4 บูรณาการกิจกรรมโครงการของทางเทศบาล ของทางชุมชนและของทางวัดให้เป็นหนึ่งเดียวกันโดยการบูรณาการในทุกๆ เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีพิธีกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อที่จะเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวในการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐคือ เทศบาลผู้นำชุมชนในเขตเทศบาล วัดในเขตเทศบาลที่จะเป็นการชักชวนเชิญชวนประชาชนในพื้นที่ เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินจัดการกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย จารูธมโม (แก่นจำปา) (Phra Uthai Jaruthammo (Kaenjampa), 2023) เรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชย อำเภอกุดจับ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชยคือ 4.1) ด้านฉันทะ (การวางแผน) ผู้บังคับบัญชาควรเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมที่จะพัฒนางานและนโยบายขององค์กรด้วยความเต็มใจและพัฒนาบุคลากรด้วยการจัดฝึกอบรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรอยู่เสมอ 4.2) ด้านวิริยะ (การปฏิบัติตามแผน) บุคลากรควรพยายามฝึกฝนพัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติมค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับงานที่ตนเองปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4.3) ด้านจิตตะ (การตรวจสอบ) องค์กรควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ด้านจิตตะเพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และ 4.4) ด้านวิมังสา (ปรับปรุงแก้ไข) ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรด้วยการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสมและมีการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า รูปแบบการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกโดยพุทธสันติวิธี ประกอบด้วย 1) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก 2) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี 3) การสร้างความไว้วางใจ เชื่อมั่น ศรัทธา ซึ่งเกิดจากการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 และหลักภาวนา 4 เข้ากับการบริหารงานของศาลอาญาพระโขนง เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน ทั้งนี้ เพราะหลักธรรมทั้งสองนั้น เป็นหลักธรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาตัวบุคคล และเมื่อบุคคลได้รับการพัฒนาที่ดีแล้ว ย่อมนำไปสู่การพัฒนาและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับ มลธิดา อุบลรัตน์ (Ubonrat, 2022) ได้กล่าวว่า การเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 หรือ “หลักอิทธิบาทธรรม” ซึ่งหลักธรรมดังกล่าว เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จในหน้าที่การทำงาน เป็นแนวทางปฏิบัติ 4 ขั้นตอนต่อเนื่องหนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ ซึ่งการเชื่อมโยงกันทั้ง 4 ข้อ จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความรัก ความพอใจทำงานในตำแหน่งที่ทำ 2) วิริยะ ความพากเพียรในงานที่ทำ 3) จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น คือความจดจ่อในงานที่ทำ และ 4) วิมังสา หมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น คือความสอดส่องในงานที่ทำในเหตุและผลโดยบุคคลใดใช้ “หลักอิทธิบาทธรรม” เป็นหลักในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นมืออาชีพและใส่ใจในการพัฒนาตนเอง มีความรับผิดชอบ และรับรู้ที่กำลังเกิดอะไรขึ้นในที่ทำงาน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้มีความสุข ทั้งต่อตนเอง และเพื่อนร่วมงาน ส่งผลให้ องค์กรมีการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

สรุป

การบริหารศาลอาญาพระโขนงได้มีการเลื่อนการพิจารณาคดีของศาลในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมทั่วประเทศ รวมทั้งศาลอาญาพระโขนง เนื่องจากเกิดจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรค และเพื่อสวัสดิภาพของประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลอาญาพระโขนง ตลอดจนข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนง เมื่อการแพร่ระบาดลดลงพบว่า มีคดีค้างพิจารณาอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่สามารถดำเนินการให้แล้วเสร็จได้ตามกรอบระยะเวลาที่สำนักงานศาลยุติธรรมกำหนด ก่อให้เกิดความทุกข์ของคู่ความที่ไม่ทราบผลของการพิจารณาคดี แนวทางการบริหารจัดการคดีของสำนักงานศาลยุติธรรมได้ถูกนำมาใช้เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปโดยสะดวก รวดเร็วและปลอดภัย โดยการใช้เทคโนโลยีกับกระบวนการยื่นคำสั่งคำร้องในระบบการรับคำคู่ความทางอิเล็กทรอนิกส์ (CIOS) การยื่นขอหมายจับทางอิเล็กทรอนิกส์ (AWIS) การไต่สวนคำร้องขอผัดฟ้องฝากขังทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ การพิจารณาคดีทางอิเล็กทรอนิกส์ในคดีที่มีความจำเป็นไม่สามารถนำคู่ความมาพิจารณาในศาลอาญาพระโขนงได้ การไกล่เกลี่ยออนไลน์ การไกล่เกลี่ยก่อนฟ้อง การไกล่เกลี่ยคดีอาญา การพิจารณาคดีโดยครอบครัวและต่อเนื่อง และการเปิดศาลนอกเวลาราชการ เป็นเครื่องมือที่ศาลอาญาพระโขนงนำมาใช้ในการเร่งรัดการพิจารณาคดีให้แล้วเสร็จตามกรอบนโยบายของสำนักงานศาลยุติธรรม อันเป็นไปตามนโยบายของประธานศาลฎีกา ทั้งนี้ยังได้นำหลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าหลักธรรมที่เอื้อต่อกระบวนการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรม หลักธรรมอิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ 1) ฉันทะ ความพอใจการปฏิบัติงาน 2) วิริยะ ความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติงาน 3) จิตตะ ความตั้งใจฝักใฝ่ในการปฏิบัติงาน 4) วิมังสา ความใคร่ครวญในการปฏิบัติงาน และหลักภาวนา 4 หลักธรรมเพื่อการพัฒนา 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) สीलภาวนา พัฒนาความประพฤติ 3) จิตภาวนา พัฒนาจิต 4) ปัญญาภาวนา พัฒนาปัญญา นำไปสู่การพัฒนาเป็นรูปแบบการบริหารศาลอาญาพระโขนงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยพุทธสันติวิธี ที่มีหลักสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างพลังจิต พลังแห่งการคิดบวก 2) การสร้างกระบวนการบริหารจัดการคดี 3) การสร้างความไว้วางใจ เชื่อมมั่น ศรัทธา ที่จะนำผลสำเร็จทั้งด้านการบริหารจัดการคดีและกำลังใจหรือพลังจิตในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผลลัพธ์คือประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว ก่อให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลอาญาพระโขนง และกระบวนการยุติธรรม สร้างความสงบสุขร่มเย็นให้แก่สังคมและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้พบว่า การจะทำงานสิ่งใดให้ประสบความสำเร็จจะต้องเริ่มจากขวัญกำลังใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นสิ่งสำคัญ หากขาดซึ่งขวัญกำลังใจแล้ว แม้การวางระบบบริหารที่ดีเพียงใดก็ไม่อาจสร้างสันติธรรมให้เกิดกับบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ได้ ย่อมไม่อาจสร้างสันติธรรมให้เกิดแก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีในศาลหรือผู้มาติดต่อราชการศาลได้ ความสำเร็จจึงไม่อาจวัดที่สถิติการพิจารณาคดีแล้วเสร็จเพียงประการเดียว ทั้งยังต้องวัดค่าความสุขของผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วย แม้ทำงานหนักแต่ทำอย่างมีความสุข มีความเอื้ออาทรระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน ผู้บริหารให้ความรักความเมตตาผู้ปฏิบัติงาน ย่อมเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และถ่ายทอดความสุขไปยังครอบครัวญาติมิตร คู่ความที่มีอรรถคดีในศาล ประชาชน

ผู้มาติดต่อราชการ เมื่อสันติธรรมก่อเกิดขึ้นในจิตใจของข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมประจำศาลอาญา พระโขนงผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง การปฏิบัติหน้าที่จึงเป็น “การทำงานคือการปฏิบัติธรรม” กระแสแห่งสันติธรรมนี้จะถ่ายทอดส่งต่อให้แก่ผู้มีปฏิสัมพันธ์กับข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ประจำศาลอาญาพระโขนงและผู้ประนีประนอมประจำศาลอาญาพระโขนง สร้างสังคมแห่งความสันติสุข ที่เกิดจากการทำงาน “ใช้ธรรมลงมือทำ”

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรที่จะเพิ่มเติมการวิจัยที่สามารถสร้างกระบวนการชี้วัดค่า “ความสุขกายสบายใจ” พัฒนาระบบการ สร้างความสุขในองค์กร พัฒนาเครื่องมือการประเมินผล วัดค่าความสุขในองค์กร จะสามารถวัดอานาภาพของพุทธบูรณาการ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการสร้างบุคลากร องค์กร สังคม แห่งสันติภาพ ซึ่งสามารถที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้กับทุกองค์กร

References

- Court of Justice. (2022). *Policy of the President of the Supreme Court*. Retrieved June 15, 2022, from <http://www.coj.go.th/th/content/page/index/id/167848>
- Drug and Medical Supply Information Center, Ministry of Public Health. (2022). *Office of the Center for Situation Administration on the Outbreak of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)*. Retrieved June 15, 2022, from <https://dmsic.moph.go.th/index/detail/8064>
- Office of Judicial and Legal Affairs. (2020). *Guidelines for Using Information Technology Systems to Examine Witnesses' Confessions via Video Conferencing*. Retrieved June 20, 2022, from <https://jla.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1601/iid/186554>
- Office of the President of the Supreme Court. (2022). *Office of the President of the Supreme Court*. Retrieved June 15, 2022, from <https://opsc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/1/iid/128463>
- Phra Uthai Jaruthammo (Kaenjumba). (2023). The Development Guidelines of Administrative Competency in Accordance with Itthibada 4 Principle of the Plubplachai Subdistrict Administrative Organization, U Thong District, Suphanburi Province. *Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University*, 13(1), 42-51.
- Phrakhanong Criminal Court. (2022). *Personnel*. Retrieved June 20, 2022, from <https://crimpkc.coj.go.th/th/content/category/detail/id/22/iid/332328>
- Phrasamuh Pongsathon Papangaro (Tumcha). (2021). *An Application of the Four Paths of Accomplishment for the Work Administration of Kut Jub Municipality in Kut Jub District, Udonthani Province*. (Master's Thesis). Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Ayutthaya.
- The Court of Appeal. (2022). *Strategic plan for the Court of Justice*. Retrieved June 15, 2022, from <https://appealc.coj.go.th/th/file/get/file/2021102099ac10bcfa1bdd3547757e91472c3d24160841.pdf>
- Ubonrat, M. (2022). Iddhipada 4: To Increase the Efficiency and Happy Work. *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 5(2), A150-A161.